

UREDITVENI PROBLEMI MESTA IDRİJE

V nobenem razvojnem obdobju Idrija ni doživela tako velikega napredka in takih sprememb, kot jih doživlja v zadnjih dvejsetih letih. Njen videz je drugačen iz dneva v dan in značilnih naselitvenih motivov, ki so bili še včeraj sedanjost, danes ni več, ali pa so dobili popolnoma novo podobo. Z velikim razmahom graditve se kažejo daljnosežni posegi v mestne predele. Ob tem se pojavljajo nekateri problemi, ki jih ne rešujemo dovolj premišljeno in utemeljeno. Ogrožena je harmonija med kulturnimi, estetskimi in socialnimi komponentami, ki dajejo skladje v naselitvenem okolju.

Predvsem pa je vidno pomanjkljivo obravnavanje regionalne in kompleksne ureditve mesta. Zanimarjajo se njegove arhitektonsko likovne značilnosti, preišljejo oblikovanje obstoječih in kvalitetnejše projektiranje novih mestnih predelov.

Gradnja brez temeljitejšje študije je privedla do zaskrbljujoče posledice, ki je vsakemu poznavalcu takoj očitna. Kje in kako bomo gradili čez nekaj let, ko imamo že danes težave z zazidalnimi površinami? V trenutnih potrebah po čimprejšnji rešitvi stanovanjskega problema, v resnici neodločljivega, je moralo priti do pospešene graditve, kar pa vseeno ne more upravičiti sedanjega urbanističnega stanja; prenašljivenost že kvarno vpliva na usklajeno rast mesta in na njegov zgodovinski razvoj. Na neprimernih lokacijah so gradili neprimerne bloke, ki ogrožajo kvaliteto ureditev mesta. Izključena je vsaka tendenca po urejenosti in skladnosti. Celotna podoba Idrije daje vtis stihijske razbitosti, saj ni nikjer skupine stavb, katerih razvrstitev bi kazala na neki globlji smoter postavitve. Edini izhod iz tega stanja vidim v pritegnitvi najboljših urbanistov, ki bi s svojimi tehtnimi predlogi prispevali k nadaljnemu pravilnemu razvoju in oblikovanju. To bi bilo mogoče izvesti z razpisom natečaja. Podobno je rešila probleme postojnska občina, ki je razpisala natečaj za ureditev okolice pred "jamo". Takšna poteza bi bila seveda še veliko bolj na mestu pri reševanju problemov, s kakršnimi se bo treba spoprijeti v Idriji. Pri natečaju ne more priti do urbanističnih nepravilnosti, ki jih lahko povzročijo nekontrolirani principi enega samega človeka.

V dosedanjih urbanističnih zamislih so bloki ter stolpiči postavljeni v okolje in pokrajino zelo prisiljeno (neusklajeno). Poleg tega so slabo orientirani: postavljeni so v smeri vzhod - zahod, tako da so fasade, ki naj bi sprejemale največ sonca, polno zazidane. Son-

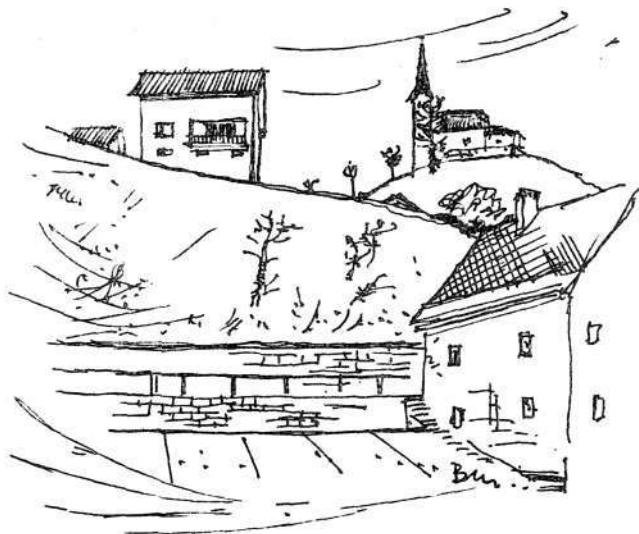

ce, ki je vir življenja, nima vstopa v stanovanje. Kaj pa je bolj potrebno rudarju kot sončno in zračno stanovanje? Projektanti, zaprti v svoje biroje, nosijo veliko krivdo zaradi naglega in zato površnega izdelovanja projektov. Skupaj z investitorji so pozabili na človeka. Njim se zdi važno samo, koliko novih stanovanj se zgradi vsako leto, ne pa, kakšna so. Tu mislim predvsem na pičlo odmerjene kvadratne metre, na kate-

rih mora bivati 4 - 5 članska družina. Razumljiva je bila tendenca po čim manjšem stanovanju takoj po vojni, ko je bila glavna skrb omogočiti ljudem vsaj najpotrebnejše stanovanjske pogoje. Toda takratne zahteve se popolnoma razlikujejo od potreb današnjega človeka. Večina družin ima več kot štiri člane, stiskati pa se morajo v zelo majhnih dvosobnih stanovanjih. Primerjava. V stolpiču pri Kovačici ima dvosobno stanovanje 48,05 m². Podobno stanovanje, dokumentirano leta 1948 (Pregled stanovanj za leto 1948), ima pri mnogo bolj skromni notranji opremlitvi 49,50 m². Mislim, da je vsak komentar odveč; kje je odnos do človeka in do že tako slabega zdravja idrijske družine?

Pomanjkljivo poznavanje razmer je rodilo podobno situacijo pri gradnji zasebnih hiš, kjer so vendar veliko večje možnosti za izbor ustreznih tipov stanovanj. Hiše delavca, obrtnika ali intelektualca bi se morale iz čisto funkcionalnih razlogov med seboj razlikovati, tako pa se dogaja, da imajo nekateri ene prostore po nepotrebnem predimenzionirane, druge - potrebnejše - pa premajhne in med seboj slabo povezanane. Naštel bi lahko še več drugih napak, ki kažejo, da so projektanti opravili svoje delo površno. Vprašujem se (mislim, da ne sam), zakaj se sprejema in potrjuje vrednost teh načrtov. Je kaj čudnega, če se notranji nepopolnosti hiš pridruži še zunanja estetska vrednost in grobo vključevanje v pokrajino.

Ob vsej nenačrtnosti se kaže še zelo malo vne-
me za ohranitev starega mestnega jedra in starega
ljudskega stavbarskega izročila. Današnja generacija
je na žalost izgubila zvezo z bogato tradicijo naše

stavbarske ustvarjalnosti. Zato se le malokje upoštevajo regionalne značilnosti in merila. Tako nastajajo neskladja med pokrajino in novimi stavbami, pri čemer so ta neskladja iz dneva v dan večja. Še huje pa je, da izginja ljudska arhitektura. Tej v sosednjih državah posvečajo dosti več skrbi. Vrednotenje ljudske arhitekture ne bi smelo biti samo konjiček raznih intelektualcev, ampak potreba in zavest širšega kroga ljudi. Nočem trditi, da imajo vsa stara poslopja trajno vrednost. O tem naj bi odločala komisija za spomeniško varstvo, ki bi morala trezno in tehtno ugotoviti, kakšno je sedanje stanje, zaščititi pomembnejše stavbe in vplivati na na-

daljnje zavestnejše oblikovanje prostora, kolikor je to še mogoče. Ostro bi bilo treba ukrepati pri samovoljnih in nepravilnih adaptacijah, ki vplivajo predvsem na zunanji videz in rušijo skladnost meril objekta. Gotovo bi morala varstvena načrtovalna služba sodelovati v vseh fazah obnovitvenih del. Edino tako ne bi moglo priti do mučnih in bolečih posegov v fasade z vgrajevanjem trodelnih oken, ki sodijo v popolnoma drugače oblikovane hiše. S primerno študijo bi verjetno bilo možno najti kompromis med staro arhitekturo in novimi zahtevami.

S svojim člankom sem hotel opozoriti na nekatere ureditvene probleme mesta Idrije, ki jih ne bo lahko rešiti, saj bodo za to potrebne širše in obsežnejše priprave. Te bodo morale biti prej ali slej izvedene, če nočemo pustiti času proste poti, kar pa bi bilo v nasprotju s kulturno tradicijo naše dežele.

Milan Božič

